

Posudek disertační práce **Mgr. Jany Kargerové**

Na téma: **Kategorie kompetence a její chápání učiteli v praxi**

Autorkou předložená práce (zpracovaná na 154 stranách a doplněná o přílohy) je prací, která velmi aktuálně reaguje na otázky vážící se k probíhajícímu procesu transformace v naší škole, jež je odstartován vydáním závazného kurikulárního dokumentu pro všechny ZŠ – Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP ZV). Je velmi cenné, že autorka zaměřila svoji pozornost na jednu z podstatných kategorií celého dokumentu (RVP ZV) – klíčové kompetence (dále jen KK). Kategorii, jež se nově dostává do slovníku kurikulárních dokumentů v ČR (RVP ZV), kategorii, jejíž patřičnost či nepatřičnost je často diskutována jak teoretiky, tak samotnými učiteli v praxi. Autorka ve své práci však nezůstává jen u úrovně uvažování o kategorii KK, na úrovni vysvětlování kategorie KK, ale zabývá se zkoumáním rozumění této kategorie účastníky vzdělávacího procesu. Na základě výsledků svého zkoumání pak navrhuje cesty, jak dopomoci učitelům rozumět a přenášet své rozumění v podobě konání do procesu vyučování. To považuji za velmi cenné na celé práci. Zdůrazňuji zejména její aktuálnost, využitelnost a její přínos pro vlastní pedagogickou praxi. S tím samozřejmě souvisí nutnost zmínit autorčin potenciál a vybavenost pracovat s učiteli z praxe a podporovat jejich růst. Autorka tak v práci prokazuje další nespornou kvalitu: postavit se čelem formulovaným problémům (možná i odporům) a spolu s učiteli hledat odpovědi na nastolené (i implicitní) otázky.

Mnou výše formulované zaměření práce je autorkou vymezeno v podobě cílů na s. 4,5. Teoretická část je vystavěna jako objasnění základních konceptů souvisejících s tématem : **KK jako nová výzva ve vzdělávání v evropském kontextu – KK jako nástroj přeměny encyklopedického pojetí vzdělávání v české kurikulární reformě – Rozpracování KK v ŠVP-související povinnosti škol.**

V teoretické části oceňuji autorčinu práci s původními texty věnujícími se vymezení konceptu KK v evropských souvislostech. Díky autorce máme možnost zachytit přístup k formulaci pojmu v některých zemích EU, jejich přístup k evaluaci dosažených výsledků v rozvoji KK. Autorka také nabízí možnost porozumět pojmům (a zejména jejich vztahům), jež koncept KK obsahuje : znalost a dovednost.

Kapitola věnující se vymezení východisek a paradigmát dokumentu RVP ZV je logicky a srozumitelně zpracována. Rovněž text vymežující KK v RVP ZV, se všemi položenými otázkami s tím souvisejícími, přispívá k objasnění a následnému porozumění obtížnostem, které se již na rovině projektování objevily. Ty se pak logicky promítají do roviny realizační. Autorka se těmito rozpornými momenty zabývá v závěrečné kapitole teoretické části. **Velmi oceňuji autorčina doporučení a konkrétní rozpracování hladin kompetence k učení, které jsou rovněž autorčíným dílem. Jde o jeden z mála materiálů vybavujících školy podpůrným a inspirativním zdrojem při jejich vlastní práci na ŠVP.**

Teoretická část představuje otevřeně úskalí i výzvy, jež se objevují a jsou diskutovány po včlenění konceptu KK do základních kurikulárních dokumentů v ČR.

Prosím autorku o vyjádření svého názoru na následující myšlenky, jež inspirují k zamyšlení a diskusi:

Profesor Štech ve své analýze důsledků nadvlády neoliberalismu pro školní kulturu

současné doby (Pedagogika 4/ 2007 s. 326-337) nabízí tyto myšlenky: „snahu uchovat autonomii školní kultury můžeme vykládat také jako odmítání sdílet hlavní neuctnosti liberálního tržního prostředí: podléhat obsesi aktuálnosti a přikládat neúměrnou váhu pomíjivému (s neochotou rozlišit trvalé od pomíjivého), příliš ctít kult vnějšího efektu (spektakulárnosti) a rezignovat na předávání poznatků a dovedností ve prospěch tzv. kompetencí.“ (s. 330) Na jiném místě cituje Lavala (2004): „Tento svět je ovšem více světem zaměstnavatelů, kteří určují a přizpůsobují soubor vyžadovaných postupů a dovedností uskutečnit konkrétní operace podle kritérií rentability. Kompetence je tedy ve svém konečném určení to, čím je jedinec užitečný v systému organizace výroby / produkce.“ (s. 332)

Nyní položím několik otázek k teoretické části práce:

- *Nachází autorka ve vymezení KK prostor pro rozvíjení etických hodnot žáků ve škole?*
- *Domnívá se autorka, že formulace KK zachovává vymezení specifických cílů formulovaných v Národním programu (2001)?*
- *Jak rozumí autorka argumentům vedoucím k odmítnutí pojmu kompetence na straně Nizozemska, Švédska a Španělska?*
- *Jaký vidí autorka rozdíl v přístupu k rozvíjení KK u žáků primárního vzdělávání a sekundárního?*
-

.....

Výzkumná část práce je pojednána jako kvalitativní výzkum. Autorka vystavěla své bádání jako akční výzkum, jehož cíle formuluje na s. 70. Jde jí zejména o prozkoumání toho:

- *jak sami učitelé rozumí konceptu KK*
- *co pro učitele znamená učit tak, aby docházelo k utváření KK žáků (Zaměřuje se tedy na typ porozumění know-how, nikoliv know what.)*
- *kde vidí jednotliví aktéři (učitelé, lektori a inspektoři) kurikulární reformy v koncepci KK problém nebo slabinu*

Jak je patrné ze základního vymezení zkoumání, aktéry se stali nejen učitelé, ale i lektori učitelů a školní inspektoři.

Základním zdrojem informací se pro autorku stali činnostně pojaté semináře, v nichž vystupovala jako facilitátorka, a z nichž čerpala podklady pro svoji práci. Doprovodnými metodami samotné práce se staly : dotazník a skupinový brainstorming doplněný písemným výstupem, individuální zpětné vazby účastníků, záznamy z individuálních a skupinových rozhovorů, záznamy z pozorování, evaluační zprávy a její sebereflexe. Každý seminář naplánovala, zrealizovala, zanalyzovala a refletovala. Po reflexi následovala intervence do vlastní přípravy tak, aby zohlednila impulsy získané od těch, co školila. Oceňuji velký počet (330) účastníků, se kterými autorka delší časový úsek pracovala (2 roky).

K výzkumné části si dovoluji položit těchto několik otázek:

- *Jaká je současná realita podpory učitelů při pokusech naplňovat a zvládat před ně předložené úkoly?*
- *Pokud přijmeme definici vymežující cíl jako: Očekávaný a zamýšlený výsledek, relativně stálý, ve změně struktury osobnosti žáka, k němuž učitel v součinnosti s žáky*

směřuje (volně dle Skalkové), v čem má pojem KK užší charakter? Proč je nelze považovat za jednu rovinu formulovaných cílů?

- *Jakou roli by, podle autorky, měly sehrát fakulty připravující učitele v přípravě studentů pro zapojení se do procesu na školách. Školy budou mít své ŠVP již zpracovány. Tvořit je tedy studenti nebudou. Co by tedy mělo být nedílnou součástí jejich přípravy, aby se rozvinulo jejich porozumění KK a schopnost s nimi v reálné praxi pracovat?*

Domnívám se, že autorka naplnila všechny formulované cíle a to jak v teoretické tak výzkumné části. Soudím, že předložená disertační práce je na vysoké úrovni a svědčí o odborné zralosti autorky. Splňuje podmínky kladené na disertace. Doporučuji ji k obhajobě v dalším řízení.

V Plzni 3.5.08

PhDr. Eva Lukavská, PhD.